

A Tízparancsolatból a harmadik

A 3. parancsolat:

Megemlékezzél arról, hogy a szombatot megszenteld!

Ez azt jelenti:

Az ember több, mint a teljesítménye.

„Tartsd meg a szombatot, szenteld meg, ahogy az Úr, a te Istened parancsolta neked! Hat napig dolgozz, és végezd a munkádat. A hetedik nap azonban a nyugalom napja, az Úré, a te Istenédé. Akkor hát ne dolgozz, se te, se fiad, se lányod, se szolgád, se szolgálód, se ökröd, se szamarad, se semmiféle állatod, se a házában tartózkodó idegen, hogy szolgád és szolgálód is pihenhessen, mint te magad. Gondolj arra, hogy Egyiptom földjén magad is rabszolgává voltál, de az Úr, a te Istened erős kézzel és kinyújtott karral kivezetett. Azért parancsolta meg az Úr, a te Istened a szombat megülését.” (5Móz 5,12-15)

E harmadik parancsolattal kapcsolatos megfontolásainkat azzal a beismeréssel kell kezdenünk, hogy keresztényekként mi még sosem teljesítettük életünkben ezt a parancsolatot; valamennyien notórius „szombatgyalázók” vagyunk. Egyrészt azért, hogy a szombatot a vasárnapra cseréltük, másrészt azért, hogy általában vasárnap is gond nélkül végzünk munkát, ha úgy látjuk jónak vagy szükségesnek, és úgy véljük, hogy az istentiszteleten való részvétellel már „megszenteltük az Úr napját”.

Egy ősrégi intézkedés

A bibliatudósok még ma sem tudják pontosan, tulajdonképpen honnan származik a minden hetedik napi munkaszünet szokása. Csak azt tudják, hogy a hétnapos hét – a pihenőnappal a hetedik napon – sokkal régebbi, mint a Tízparancsolat ránk hagyományozott megfogalmazása, és régebbi is, mint maga Izrael népe. Azt feltételezik, hogy már a Közel-Kelet pusztáinak nomád törzsei is ismerték a hétnapos hetet, és hogy ez a holdciklusra nyúlik vissza (4x7 nap). Más népek másképpen szabályozták a munka- és pihenőnapokat, de a pihenőnapot tartalmazó hétnapos hét gyorsan érvényre jutott mindenütt, ahol meggyökerezett a bibliai-keresztény hit, és ezt a szabályozást joggal tekinthetjük az egyik legrégebbi és legfontosabb nagy társadalmi tettnek, mert a hét-

napos ritmus ténylegesen jól alkalmazkodik az ember munkaerejéhez.

Tehát maga a „szombat” („sabbat”) mint a közösségi élet berendezkedése ősrégi, és így nézve a dolgot, nincs jelentősége annak, hogy a szombat vagy a vasárnap-e a pihenőnap. Az első keresztények nem csináltak ebből nagy ügyet. Ha korábban zsidók voltak, akkor ahogyan megszokták, sabbatkor tartottak pihenőnapot, de istentiszteletüket vasárnap tartották, vagy korán reggel, vagy este, mert napközben dolgoztak. Azok a keresztények viszont, akik korábban pogányok voltak, magától értetődően nem sabbatkor tartottak munkaszünetet, hanem azon a pihenőnapokon, amely pogány környezetükben szokásos volt, akár az egyszerű megszokás, akár állami szabályozás miatt. Csak Konstantin császár rögzítette államilag a vasárnapot a munkaszünet napjaként – az a római császár, aki a 4. század elején végérvényesen befejezte a keresztényüldözést, és államvallássá tette a kereszténységet. Így újból összelálik a pihenőnap és az istentisztelet napja, mint a régi zsidóknál, és a keresztények ekkor elkezdték magától értetődően a keresztény vasárnap ünneplésére vonatkoztatni a harmadik parancsolatot.

Ha tehát szigorúan véve sem a hét egy bizonyos napja mint pihenőnap, sem általánosságban a hétnapos hét mint olyan nem Isten parancsolata, és a harmadik parancsolat inkább már magától értetődőként feltételezi mindkettőt, akkor tulajdonképpen mi az, ami a harmadik parancsolatban Isten parancsolata? Ha még egyszer alaposan szemügyre vesszük a szöveget, akkor észre fogjuk venni: az eredetiség a parancsolathoz adott *indoklásban* rejlik. Már első pillantásra ismét felismerhetjük Izrael Istenének sajátosságát. A pihenőnapot, amelyet keményen dolgozó *emberek* vezetnek be valamikor a homályos őskorban, a szöveg Isten parancsolataként és akarataként értelmezi, és azt mondja: ez a pihenőnap legyen *Jahvének* szentelve. Egy gyülekezet

istentiszteletén való részvételtől – akár a szövetség sátrában, akár a templomban vagy egy zsinagógában – itt nem esik szó. Inkább valami egészen másra kell következtetnünk a szövegből, mégpedig teljes komolysággal: Isten azt akarja, hogy semmittevással tiszteljük meg őt.

Istentisztelet semmittevással

Nem kell találgatnunk, hogy ez mit jelent, és miért van így, mert a szöveg kettős indoklást ad.

Az *első indoklás* így hangzik: a dolgozó embernek néhány napi munka után *pihenésre van szüksége*. Hogy ezt teljesen világossá tegye, a szöveg hiánytalanul felsorolja, kinek van szüksége pihenésre: magának a parancsolat hallgatójának, a fiának, a lányának, a szolgájának, a szolgálólányának, a városban lévő idegennek, sőt még az állatnak is. Joggal hiányoljuk, hogy az asszonynak is (egyébként a párhuzamos szövegben is: 2Móz 20,8-11). Feltételezhetjük, hogy a szöveg beleérti őt a megszólított „te”-be. Az, hogy nincs külön megemlítve, az asszony Izrael-beli helyzetének sajátosságaival függ össze, amelyekről a 6. és a 9. parancsolat kapcsán kell szót ejtenünk. Mindazonáltal nyugodtan csodálkozhatunk azon, hogy a bibliai szerző figyelmen kívül hagyja az asszonyt, és e tekintetben ma nyilván még pontosabban kell értelmeznünk ezt a parancsolatot, mint a régi Izrael hívői tették.

A „sabbat-parancsolat” első indoklása tehát – ahogyan ma mondanánk – „társadalmi” vagy „humanitárius” indoklás: az embereknek joguk van szünetre és felüdülésre. És pontosan ez *Isten érdeke*. Ő maga áll a felüdülés „emberi joga” mögött, és ez ismét tipikus vonása Izrael istenhitének. Maga Isten áll ki amellett, hogy nem szabad az embert mint valami szerszámot, eszközöt a végkimerülésig kizsákmányolni és kihasználni, hogy aztán esetleg félredobják mint egy használhatatlanná vált tárgyat. És az az ember, aki követi ezt a parancsolatot, és ennek útmutatása szerint

bánik önmagával és embertársaival, éppen ezáltal szolgálja Istent.

A szöveg vége azonban megnevez még egy *második indoklást* is, és ez végtelenül felülmúlja a szombatnak minden pusztán „humanitárius” megalapozását. A pihenőnap ugyanis jele *Istennek, és annak, ahogyan ő viselkedik az emberrel*. Ezen a helyen a fent idézett szöveg különbözik a másik szövegtől, amely a Kivonulás könyvében található (2Móz 20,8-11). A mi kiindulási szövegünk arra mutat rá, hogy Isten megszabadította Izrael népét az egyiptomi rabszolgaságból, tehát munkaerejének kizsákmányolásától. A szombatot ünnepelni eszerint azt jelenti Izrael hívői számára: megvalani, hogy az Isten színe előtt élt életnek megszabadított, „emberi” életnek kell lennie. A Kivonulás könyve ellenben arra vezeti vissza a szombat ünneplését, hogy a teremtéstörténet szerint Isten hat nap alatt teremtett meg minden dolgot, és a

hetedik napon megpihent művétől (2Móz 20,11). Ezt ne úgy értjük, mintha azért lenne jogunk a pihenőnapra, mivel a teremtés művének hat napja után valamiképpen Isten is kimerült, aztán kipihente magát, úgyhogy ami Istent megilleti, az az embernek is járhat. Az ilyen elképzelésekkel szemben a Biblia többszörösen is biztosít minket arról, hogy Isten örökké tevékenykedik, mindenkor éber, és sosem alszik. A teremtés történetére történő utalás inkább azt akarja mondani nekünk, hogy az Istenben való hit alapján az ember megadhatja magának a pihenőt, mivel, Istennek hála, a teremtés *nem szorul rá* az ember munkájára. *Isten maga áll jót művének beteljesítéséért*. És mielőtt az ember neki áll, hogy „uralkodjék” a földön, tudja meg, hogy az jó és megbízható, mivel Isten alkotta meg.

Igy hát a szombatra vonatkozó parancsolat mindkét indoklása *közös eredményre jut*: Az ember pihenjen

(és semmilyen körülmények között ne veszítse el a pihenésre való képességét), mivel Isten közel van hozzá, emberi történelmében éppúgy, mint az egész világban. Isten megbízásából az ember bizonyos felelősséget visel mindkettőért, a maga történelméért is, vagyis a többi emberrel alkotott közösségekben élt életéért, és az őt körülvevő világgért is, beleértve a természetet is. De, Istennek hála, nem kell garantálnia sem a történelem, sem a világ jó értelmét: A világban élt életét végső soron nem saját számlájára kell fölépítenie és meghódítania, hanem *ajándékba kapja* azt. És a pihenőnapot ülje meg annak jeléül, hogy ezt megértette.

Otto Hermann Pesch

(Kivonatos fordítás)

Forrás: O. H. Pesch: Die Zehn Gebote, Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz 1976

Vegyétek a Szentlelket!

(Jn 20,19-23)

1. Az ApCsel 19,2 számol be arról, hogy Efezusba érkezve Pál apostol megkérdezi a jelenlévőket: „Megkaptátok-e a Szentlelket, amikor hívők lettetek?”

Ez kardinális kérdés minden hívő életében. Mert a hitben felnőttnek lenni csak Isten Lelkének erejében lehet. A hivatáshoz mindig kell küldetés. Sokaknak van hivatásuk, de keveseknek van küldetésük.

2. A keresztény gondolkodásban a Szentlélek szerepe nem jelentős. Kevés szó esik róla. Nem tudunk mit kezdeni vele. A Szentlélek a perifériára került. Pedig Isten Szentlelkének életünk középpontjában a helye. „A Lélek az, ami éltet.”

3. Aki csak értelemmel akar hívő lenni, nem a Lélek által, az nagy zsákutcába kerül. A Szentírásnak van értelmi megközelítése, de van egzisztenciális értelmezése is (amikor nemcsak a gondolatainkat, hanem az életünket is érinti). Amikor a saját erőnkben bízunk, akkor egy idő után összeomlunk.

A kudarcok után Jézus nem új apostolokat választott, hanem a hitüket akarta feléleszteni, erősíteni. Azt akarja, hogy övéiben legyen öröm, küldetés, békesség, a Lélek ereje, a bűnbocsánat képessége.

4. Két véglet van. Az egyik: Isten Szentlelke nem rángatható le dróton. Nem lehet belegyömöszölni az emberbe. Talán ezért hatástalanok a bérmlások... Gyökössy Bandi bácsi írja: van pünkösdi és van pünkösdista Lélek. A pünkösdista magából próbálja kisajtolni a Szentlelket mindenféle praktikákkal, módszerekkel. A pünkösdi

Lélek belülről-felülről érkezik, nem emberi erőfeszítés eredményeként.

A másik véglet: Isten Szentlelke kézrátétellel közölhető. Ez csak annak sikerül, aki maga is újjászületett a Lélekben.

5. Isten Lelkének befogadása:

– Annak lehetséges, aki vágyódik rá. Aki a maga erejében, okosságában, bölcsességében bízik csupán, annak életében még nem érkezett el az újjászületés pillanata. Aki nem igényli Isten Szentlelkének segítségét, az nem is kapja meg.

– Jézus Krisztus mindenkinek felkínálja a Lelket, aki vizsgálató, bátorító, segítő, ügyvivő az életünkben.

– Isten Szentlelket az kapja meg, aki kiüresíti önmagát. Isten Szentlelke azt tudja betölteni, ami üres.

– Aki megtapasztalja gyengeségét, végességét, aki hajlandó a Szentléleknek teret adni az életében, azt betölti.

6. Csak a Lélek által maradhatunk a jézusi úton. Közösségeink csak általa maradnak egyben. A Lélekben való megújulásra, újjászületésre mindannyiunknak szüksége van.

A pünkösdi élmény hatására minden elrendeződik, helyére kerül életünkben. Isten Szentlelke nem bezárja, hanem kinyitja az ajtókat. Szentlélekkel telítődött emberekké, közösségi tagokká kell válnunk.

Ismertté kell tennünk Isten Szentlelket működésében, hatásaiban.

Vincze József